

JOURNALISTIC ASPECTSDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-393-4-36>**PROPAGANDA OF THE RUSSIAN FEDERATION IN THE CZECH REPUBLIC: A THREAT TO INFORMATION SECURITY AS AN EXPERIENCE OF THE POST-YUGOSLAV SPACE****ПРОПАГАНДА РФ У ЧЕХІЇ: ЗАГРОЗА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ДОСВІД ПОСТЮГОСЛАВСЬКОГО ПРОСТОРУ****Aleksyshynets V. V.**

*Bachelor of the Third year
of the Department of International
Information
Institute of Applied Mathematics
and Fundamental Sciences of Lviv
Polytechnic National University
Lviv, Ukraine*

Алексишинець В. В.

*бакалавр III курсу кафедри
міжнародної інформації
Інститут прикладної математики
та фундаментальних наук
Національного університету
«Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Постюгославський простір, після розпаду на окремі держави не одноразово стикався з «рукою Москви», тобто спланованими інформаційними кампаніями, щоб послабити НАТО, ЄС і не допустити вступу цих держав до економічних структур вільного світу. Зокрема, цей простір Кремль називає «м'яке підчерев'я Європи» [11], використовуючи давні політичні та релігійні конфлікти. Зусиллями Росії «балканська шестірка» (Албанія, Боснія, Косово, Чорногорія, Північна Македонія та Сербія) призупинили перемовини щодо вступу до ЄС. Росія та її диктатор надають підтримку сербським сепаратистам, схилиючи їх до «сербського міра», що є аналогом «руського міра». В державі відчувається вплив РПЦ на діяльність сербської церкви. Велику увагу російська пропаганда приділяє роздмухуванню конфліктів у Косово. Аналогічно ця пропаганда діє у Чехії.

Служба інформації з питань безпеки Чеської Республіки (BIS) [2] визначає Російську Федерацію як головну загрозу безпеці держави. Ця оцінка набула суттєвого підтвердження після подій 2021 року, як вказано в останньому щорічному звіті BIS. Вибух на складі боєприпасів у Врбетицях, який BIS покладає на російську військову розвідку ГРУ, призвів до помітного охолодження чесько-російських відносин. Того ж року, БПБ задокументувала діяльність російського агента впливу, який

мав зв'язки з чеськими політиками та журналістами, що підтвердило наявність російської пропаганди в чеському інформаційному просторі.

Поширення дезінформації в інтернеті в Чеській Республіці охоплювало різну тематику, часто використовуючи емоції. Зокрема, теорії змови та дезінформацію, пов'язаних із пандемією COVID-19, демонстрували симбіоз із проросійською пропагандою [2]. Поява гібридної війни Росії в Європі тісно пов'язана із її зовнішньою діяльністю, позначеною напруженими відносинами з країнами-членами НАТО. Українська криза 2014 року і подальша анексія Криму спричинили погіршення відносин. У Чеську Республіку проникла біла, сіра і чорна пропаганда, що захищає російські інтереси [2].

BIS повідомила про посилення активності російських ЗМІ під час сирійської кризи в наступному році, що свідчить про приховані спроби впливати на чеські ЗМІ та поширювати контрольовану пропаганду за допомогою широкомасштабної дезінформації. Головна мета полягала в тому, щоб підірвати довіру чеських громадян до свого уряду, Європейського Союзу, НАТО і запламувати внутрішню репутацію України [2].

Починаючи з переломного 2014 року, чеські державні діячі визнали ескалацію гібридної загрози. Міністр закордонних справ Мартін Стропніцький визнав присутність російської пропаганди і попередив про армію тролів, які активно поширюють дезінформацію для просування, дружнього до Росії, альтернативного наративу. Яскравим прикладом є спроба змінити чеське сприйняття історичних подій, таких як Празька весна 1968 року [3]. У 2017 році прем'єр-міністр Богуміл Сobotка наголосив на гібридних загрозах, які шкодять демократії, її інститутам і принципам. У відповідь на ці виклики уряд Сobotки створив «Центр боротьби з гібридними загрозами і тероризмом» [6].

На міжнародній конференції 2022 року «Гібридна війна Росії проти демократичного світу» прем'єр-міністр Чехії Петр Фіала виступив із застереженням. Він підкреслив витонченість цього нападу, відрізняючи його від звичайних військових засобів, наголошуючи на застосуванні складних інструментів гібридної війни. Стратегічні цілі Росії в Чеській Республіці нерозривно пов'язані з більш широким порядком денним Кремля, який прагне підірвати єдність Європейського Союзу і НАТО. Конкретні цілі в Чеській Республіці визначаються історичними зв'язками та економічними відносинами між двома країнами, які ускладнюються радянським минулим Чехії [10].

Перед початком російського вторгнення в Україну, в лютому 2022 року, Росія офіційно звернулася до країн НАТО з проханням відвести військові сили та інфраструктуру. Ця вимога, висунута на тлі ескалації та напруженості на українському кордоні, мала наслідки для країн

Центральної та Східної Європи, в тому числі для Чеської Республіки, яка раніше входила до радянської сфери впливу [4].

Історично склалося так, що Росія мала дружні відносини з Чехією, які розглядалися насамперед прагматично, з точки зору їхньої економічної вигоди для РФ. Однак помітне охолодження у цих відносинах відбулося, коли Чехія зміцнила свій союз зі Сполученими Штатами [1]. Поглиблення зв'язків із західними країнами зустріло несхвалення з боку Російської Федерації, особливо у відповідь на такі ініціативи, як запропоноване будівництво американського радару в Брді. Російська пропаганда відіграла ключову роль у формуванні суспільного дискурсу, спотворюючи призначення радару як антиросійське, тоді як його фактичним наміром була протидія іранським балістичним ракетам [7].

Економічні інтереси Росії в Чеській Республіці стикаються з помітним спадом на тлі ескалації сприйняття Росії як загрози безпеці. Викриття у звіті Служби інформації безпеки про причетність російської військової розвідки ГРУ до вибуху складу боєприпасів у Врбетицях призвело до значного погіршення дипломатичних і торговельних відносин. У відповідь чеський уряд вдався до рішучих дій, виславши російських дипломатів і виключивши російську компанію «Росатом» з тендеру на будівництво нового енергоблоку на АЕС «Дуковани», посиляючись на міркування безпеки [9].

Цей дипломатичний конфлікт ще більше загострився, коли кремлівський уряд вніс Чехію до списку ворожих країн [8]. Подальше російське вторгнення в Україну змусило Чеську Республіку орієнтуватися в економічному ландшафті, на який все ще впливає її історична залежність від російських ресурсів. Зокрема, у 2022 році російський газ становив приголомшливі 97% зовнішнього споживання газу в Чехії. Однак, у 2023 році завдяки спільним зусиллям ця частка скоротилася до 4% [4]. У центрі уваги російських пропагандистських та інформаційних операцій – вплив на громадську думку в демократичних державах з метою вселити недовіру до проукраїнської політики місцевої влади та дискредитувати Україну [14, 15].

Наполеглива реалізація Росією своїх імперіалістичних амбіцій призвела до стану розриву дипломатичних та економічних зв'язків з Чехією. Кремлівський уряд змушений вдаватися до ворожих операцій, спрямованих на встановлення проросійського режиму. Чеська Республіка як супротивник в очах Російської Федерації стає стратегічною ціллю російської психологічної війни та насадження «русского міра», аналогом у постюгославському просторі є «сербський мір».

Література:

1. Baqués-Quesada J., & Colom-Piella, G. Russian Influence in the Czech Republic as a Grey Zone Case Study. *Politics in Central Europe*. 2021. № 17(1). С. 29–56. URL: <https://doi.org/10.2478/pce2021-0002>
2. BIS. Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2014. URL: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2014-vz-cz.pdf>
3. Břešťan R. Ministr obrany Stropnický: Armády prokremelských trollů existují, to je zjevný fakt. *HlidaciPes.org*. 2016/ <https://hlidacipes.org/ministr-obrany-stropnickyarmady-prokremelskych-trollu-existuji-to-je-zjevny-fakt/>
4. ČTK. Rusko vyhostilo z Česka tři diplomaty. *Denik.cz*. 2021. URL: https://www.denik.cz/z_domova/rusko-cesko-ambasada-vyhosteni-diplomate-20210531.html
5. Detsch J., Mackinnon A. Russia Wages Winter Information War Against the West. *Foreign Policy*. 2022. URL: <https://foreignpolicy.com/2022/10/21/russia-winter-informationwar/>
6. Dolejší M. Hybridní hrozby mohou v Česku rozložit demokracii, varoval premiér. *ČT24*. 2017. URL: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2122944-hybridni-hrozby-mohou-vcesku-rozlozit-demokracii-varoval-premier>
7. Fiedler J. Nepostavený radar v Brdech byl úspěchem proruské propagandy: Chránit nás měl před případným útokem z Íránu. 2022.
8. Janaurová B. Česko rekordně snížilo závislost na ruském plynu. Ještě loni přitom patřilo k největším odběratelům. *Fórum 24*. 2023. URL: <https://www.forum24.cz/cesko-rekordne-snizilozavislost-na-ruskem-plynu-jeste-loni-pritom-patrilo-k-nejvetsim-odberatelum>
9. Kopecký J. Zeman: Výbuch ve Vrbětčích byl útok, vyhoštění ruských diplomatů je správné. *iDnes*. 2021. URL: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-vybuch-vevrbetcich-vyhosteni-ruskych-diplomatu-gru.A210425_052703_domaci_kop
10. Právo. Rusko bude s plynem vydírat, ale nezavře ho zcela, míní odborníci. *Novinky.cz*. 2022. URL: <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-rusko-bude-s-plynem-vydirat-alenezavre-ho-zcela-mini-odbornici-40404733>
11. Гра з вогнем. Чому Росія знову «підпалити Балкани». URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/501978-rossiya-igraet-s-ognem-na-balkanah>